

UKESLUTT

Lørdag 8. januar 1994 **TA**

BOK

Frontkjempernes tragiske krig

nyttig bok om de som valgte gal side

Begrepet "frontkjemper" har dårlig klang i nordmenns bevissthet. I hvertfall hos den eldre generasjon. Det var så sin sak å gå i tjeneste på tyskernes side i kampen for landets frihet og selvstendighet. Mellom 1000 og 1200 unge nordmenn meldte seg til krigsinnsats, ansporet av nazistenes intense propaganda mot bolsjevismen 196 av dem falt i kamp med russerne. De øvrige kom hjem til skjensel og landsvikdom.

Sven T. Arneberg har sett det som en oppgave å trenge inn i skellet til disse mennene som risikerte livet for Hitlers og Quislings sak. Det er gått 50 år siden de kjempet som skjegere i Karelen. Lenge før å støtte Finland i

kampen mot Sovjetunionen. Til slutt også i kamp mot finnene, etter at de hadde sluttet fred med Sovjet. Arnebergs bok har tittelen: "Tragedie i Karelen". Det meste av stoffet har han skaffet i form av intervjuer med frontkjemper som ennå lever. En skulle tro at det nærmest var en umulig oppgave å gi en tilnærmet objektiv beskrivelse av dette sterke følelsesmessige stoffet. Intervjuobjektene er da også i høy grad part i saken.

Enkelte TV-programmer - der gamle NS-medlemmer har opptrådt - har bidratt til å forsterke inntrykket av at dette er forherdede nazister som lite eller ingenting har lært. Deres versjon er gjerne at det er vinnerne som

har skrevet okkupasjonshistorien og fargelagt begivenhetene på bekostning av "taperne".

Det skal vi i denne sammenheng se bort fra. For selv om Sven T. Arnebergs bok også er et partisinnlegg, så har han på en beundringsverdig måte klart å unngå polemikk og ideologisk forsvar for de menneskeskjebner han skildrer.

Boken er først og fremst et menneskelig dokument om den enkelte soldats kamp. Fjernt fra de idealer han trodde på. Kampen for å overleve en tilværelse, der frykt, kulde, sult og lus, alltid var tilstede, førte til en følelsesløshet, som trolig var nødvendig for å overleve. Brennevinrasjonen var nok også sterkt medvir-

kende til at ikke flere ble sinnssyke eller tok sitt eget liv.

Et av de mest dramatiske avsnitt i Den norske skijegerbataljons historie, er kampene i Nord-Karelen om støttepunktene Kaprolat og Hasselmann i slutten av juli 1944. I mer enn to døgn kjempet den reduserte norske skijegerbataljon mot overlegne russiske styrker. I alt 20 frontkjemper falt, mens 20 ble tatt til fange og havnet i russisk fangeskap. En av dem var "Werner", som er blant gjennomgangspersonene i boken. Hans patetiske historie kaller på både medlidenhet og forakt, som det typiske menneske han var i en krig som ble så altfor stor for ham.

Forfatteren fikk i 1992 anled-

ning til å foreta en reise til Karelen, og besøkte åstedet for kamphandlingene i 1944.

Det var lite å merke til. Glasnost og demokratiseringen av Russland i de samtaler forfatteren hadde med øvrighetspersoner i kommune, fylke og provins. Forholdene var omtrent som de var i Norge først i 1930-årene. Noen bitterhet over at han skulle skrive om fiendens opplevelser av krigen, merket han ikke. Det ble forsikret at frontkjemperne var velkommen, hvis de ønsket å gjenoppleve grusomhetene fra kampene i Karelen. Nå ville de vel være sett på som "dollar-turister" med velkomne bidrag i en slunken kommunekasse! Det var forøvrig allerede opprettet

faste gode kontakter med finnene. Gamle dager var vel fortrengt, men forfatteren traff også krigsveteraner som fortsatt hadde sine medaljer og æresbevis i behold.

Melsoms bok må betegnes som en samvittighetsfull og fordomsfri forskningsinnsats om et tema som den dag i dag kaller på bitterhet og sterke følelser.

Når vi tenker på krigsprofitterne, og de mange andre som forsto å sno seg i forholdet til okkupasjonsmakt og hjemme-front, må det være lov å mene at de unge menn som risikerte sine liv under ytterst kummerlige livsforhold, kanskje burde vært gitt en mildere dom. Men slik forholdene var etter krigen, med

mange falne på alliert side, mange omkommet i konsentrasjonsleir, og flere henrettet eller torturet i hjel av Gestapo og deres lakeier, får vi vel likevel si at det norske rettsoppgjøret var mønstergyldig, og langt bedre enn oppjøret i andre okkuperte land, der det ofte ble "de lange knivers natt" før det overhodet var mulig å gi syndene en rettslig dom.

■ Alf Skåum

Sven T. Arneberg:
Tragedie i Karelen
Grøndahl Dreyer

105175